

УДК 94(477)''192/199''+070
DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2640.2023.156.2>

Ірина ГУМЕННА, здобувач, ст. викл.
ORCID ID: 0000-0001-5441-0249
e-mail: gumenna19@gmail.com

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль, Україна
Державний університет інфраструктури та технологій, Київ, Україна

ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТСЬКИХ ТОВАРИСТВ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ МІЖВОЄННОГО ПЕРІОДУ (1918–1939 рр.) ТА ЇХ УЧАСНИКІВ В ЕМІГРАЦІЇ КРИЗЬ ПРИЗМУ АНАЛІЗУ ЧАСОПИСУ "УКРАЇНСЬКИЙ СТУДЕНТ"

Вступ. Міжвоєнний період (1918–1939 рр.) для території Східної Галичини був часом боротьби за самовизначення, пошуку шляхів досягнення можливостей розвитку української освіти та науки. Українські студентські товариства були активними учасниками всіх політичних, соціально-економічних та культурницьких процесів східно-галицьких земель, особливо в період перебування цих територій у складі Другої Речі Посполитої. Власне, враховуючи умови сьогодення, важливо простежити особливості співпраці емігрантського студентства з учасниками українських товариств, які залишились у межах українських територій, а також вивчити досвід національно-культурницької діяльності українських студентських товариств як вагомий рушійної сили на шляху державотворення.

Методи. Здійснюючи комплексний огляд періодичного видання та враховуючи виклики досліджуваного періоду, важливо було дотримуватись принципу об'єктивності, особливо аналізуючи дописи політичного змісту чи власні роздуми укладачів, та використовувати цілу низку методів, зокрема загальнонаукових, міждисциплінарних та власне історичних.

Результати. Проаналізовано активну діяльність українських студентських товариств Східної Галичини міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.) через вивчення періодичного видання "Український студент" наддніпрянського студентства у Празі. У часописі висвітлювалася ціла низка подій, дослідження яких допомагають оцінити внесок українського студентства Східної Галичини в національне становлення, економічний розвиток, становлення Українського університету, культурно-освітню та спортивну сфери життя українських земель. Виокремлено чинники, які перешкоджали більш якісній діяльності українських студентських товариств, такі як: брак коштів, переслідування з боку влади та ідеологічні розбіжності. Висвітлено аспекти співпраці представників інтелігенції Східної Галичини з місцевими студентськими товариствами та з їхніми представниками в еміграції з погляду дописувачів у часописі.

Висновки. На основі узагальнення дописів у виданнях простежено за співпрацю українських студентських товариств на міжнародній арені та просуванням серед європейської спільноти ідеї необхідності підтримки українського народу у його прагненні до здобуття незалежності та висвітлено непересічну роль українських студентських товариств Східної Галичини міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.) у національно-культурному житті українського народу.

Ключові слова: українські студентські товариства, Східна Галичина, часопис "Український студент", еміграція, студентські з'їзди, самостійність, допомогові товариства, Український університет.

Вступ

Українські студентські товариства Східної Галичини міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.) здійснювали активну діяльність у напрямку державотворення, підтримували боротьбу за власний український науковий та освітній простір. Однак достатньо велика когорта студентства через різного роду причини, наприклад проблеми, пов'язані з полонізацією, переслідування політичного характеру, економічні потреби, покинула територію Східної Галичини та вдалася до еміграції, зокрема в європейські держави, де не полишала своєї діяльності та підтримувала національно-культурне життя українських земель, взаємодіяла з тими студентськими товариствами, які залишились на окреслених вище територіях. Проте не лише студентство Східної Галичини покинуло терени рідної сторони, аналогічна ситуація склалась і з учасниками українських студентських товариств Наддніпрянщини. Студентство в еміграції видавало цілу низку друкованих органів, на сторінках яких відображало свої ідейні засади, закликало до підтримки українців, вело своєрідний діалог із студентськими товариствами різних історико-географічних регіонів України міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.).

Власне, сьогодні, у час захисту нашої державності важливо врахувати досвід спілкування між різними частинами українського студентства: з одного боку, між тими, хто залишився та діяв на галицьких землях, а з іншого – українськими емігрантами-студентами, як вихідцями із Східної Галичини, так і з Наддніпрянщини, простежити за їхньою взаємодією, налагоджуванням зв'язків, метою та баченням спільного майбутнього.

Водночас вивчити ідеї та тези, які трансплювало українське студентство в еміграції для європейської спільноти через свої друковані видання.

Аналіз друкованого періодичного видання це насамперед робота з першоджерелом та матеріалами дотичного характеру. Власне, проаналізовано всі номери видання "Українського студента" (Український студент, 1920–1923), які вийшли друком. Чітко помітно еволюцію періодичного видання від самописної збірки різноманітних за жанрами проб пера та окремих роздумів над долею студентства до масштабних верстових номерів, де вже простежувалась лінія впорядкування дописів згідно їх наповнення та подання. Однак, все ж, інформація часто подавалась як узагальнення, потребувала ретельної оцінки та співставлення фактажу із іншими виданнями. В окремих дописах, зокрема "Ідеали студентства", "На чужині", "Чергова проблема", можна легко простежити за політичними вподобаннями авторів, які, однак, часто залишали за собою право бути невідомими. Загалом, помітними у таких дописах є відходження від принципів певної об'єктивності оцінки тогочасної ситуації.

Стосовно історіографічних напрацювань у площині дослідження часописів українського студентства в еміграції, зокрема, варто виділити доробки Н. Браїлян (Браїлян, 2014), яка проаналізувала низку видань студентів-українців в еміграції, зазначивши кількісні параметри та порічний реєстр. О. Гуменюк (Гуменюк, 2016) вдається до всебічного дослідження українських молодіжних організацій в еміграції та їх внеску у світові процеси досліджуваного періоду, а напрацювання М. Шуварик (Шуварик, 2013) розкриває питання рідкіс-

© Гуменна Ірина, 2023

них і нечисленних видань українського студентства в еміграції та загалом оцінює становище студентів за межами рідних земель. Однак внесок та особливості взаємодії студентів-українців товариств Східної Галичини із власними представниками в еміграції, а також із вихідцями з Наддніпрянщини, трансляція їхніх ідейних засад і конкретних прикладів діяльності для європейського читача потребує більш детального аналізу та дослідження.

Мета та завдання дослідження. З огляду на актуальність задекларованої теми метою дослідження є аналіз ідей та напрямків діяльності українських студентів-емігрантів із східно-галицьких земель та, власне, українських студентських товариств Східної Галичини міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.) крізь призму інформаційних джерел студентської молоді з Наддніпрянської України, на теренах європейських держав та висвітлення специфіки їхньої взаємодії у друкованому органі наддніпрянців – "Український студент".

Об'єктом дослідження поставатимуть державотворчі процеси на землях Східної Галичини та тенденції, притаманні для тогочасної міжвоєнної Європи (1918–1939 рр.), а також національно-культурна сфера діяльності українських студентських товариств.

Предметом вивчення є діяльність українських студентських товариств Східної Галичини міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.) як в еміграції, так і, власне, учасників товариств на вищезазначених територіях, їх місце в національно-культурному житті Східної Галичини через друкований орган студентів-емігрантів з Наддніпрянщини – "Український студент".

З'ясування мети, об'єкта та предмета дослідження ставить перед нами такі завдання: розглянути джерельну базу, яка висвітлює взаємини студентів-емігрантів та українських студентських товариств східно-галицьких земель, зокрема періодичне видання "Українських студент"; простежити місце даного друкованого органу у висвітленні подій становлення національно-культурного життя Східної Галичини задекларованого періоду та донесенні думок українського студентства до європейської спільноти.

Методи

Стрижневими принципами наукового дослідження є: історизм, за допомогою якого показано взаємозумовленість конкретно-історичних обставин діяльності українських студентських товариств Східної Галичини досліджуваного періоду; об'єктивний аналіз подій і фактів, незалежно від політичних, партійних чи ідеологічних нашарувань. Теоретичною базою емпіричного аналізу проблеми є теорія наукового пізнання світу, що виявляє себе в дослідженні через вироблення об'єктивних знань про дійсність, у якій ґенезували представники українських студентських товариств у межах Східної Галичини та в еміграції та яка спонукала їх до певного роду сфер діяльності чи продукування ідей. В основу розвідки покладено сукупне застосування загальнонаукових методів: конкретизації, історичного, узагальнення; власне історичних: проблемно-хронологічного, порівняльно-історичного; міждисциплінарних: статистичного, системно-структурного. Їх цілеспрямоване й комплексне застосування сприяло всебічному аналізу задекларованої проблеми історичного дослідження.

Результати

"Український студент" – це періодичний орган українського студентства з Наддніпрянської України у Празі. Виходив часопис у 1920 та 1922–1924 рр., проте події та особливості діяльності і співпраці студентів, описані у зазначених роках періодичного видання, мали проло-

нгацію впродовж усього задекларованого в меті періоду дослідження. Вважається, що аналізоване періодичне видання було одним із найінформативніших за наповненням, поряд із "Студентським вісником", "Студентським голосом", "Чорноморем", де висвітлювалися спогади студентів-емігрантів та особливості їхньої співпраці з місцевими університетськими товариствами, а також з українськими студентськими товариствами Східної Галичини (Брайлян, 2014, с. 75; Гуменюк, 2016, с. 19–20). Варто зазначити, що на більшій частині випусків "Українського студента" зазначалось, що часопис являє собою орган вільної думки українського студентства.

Важливо наголосити, що існування друкованих періодичних органів на теренах Чехо-Словаччини підтримувався політикою президента республіки Т. Масарика, який одним із своїх завдань вважав протекціювання наукових кіл та студентства в еміграції, сприяв їх становленню як жителів держави, допомагав зберегти студентству "неперервність культурної та освітньої традиції" із своєю Батьківщиною (Шуварик, 2013, с. 104).

Студенти-українці, які укладали та видавали часопис у Празі, наголошували, що не перебувають у прихильності до жодної політичної течії і їх провідним завданням є консолідувати всіх студентів-емігрантів з різних куточків України лише задля однієї мети – досягнення "неподільної самостійної України" (Український студент, 1920, вип. 1, с. 2).

Однак зайняти повністю аполітичну позицію авторам дописів періодичного видання не завжди вдавалось. Оцінюючи ідеологічне спрямування українського студентства Східної Галичини міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.) у одного з укладачів, який не залишив відомостей про себе, простежуються виражені соціалістичні вподобання та висвітлення власної думки щодо націоналістично налаштованої молоді. Зокрема, дописувач стверджує, що національно-орієнтоване студентство доволі численне у своїй кількості, проте дуже "бідне інтелектуально", а прихильники соціалістичної ідеології, хоч перебувають у меншості, проте активніші в кількості рефератів та опонуванні на дебатах. Автор також критикує національні пориви студентства Східної Галичини, які, на його думку, завели українські студентські товариства "в глухий кут" (Український студент, 1922, вип. 2, с. 18). Водночас варто наголосити, що товариства студентів на східно-галицьких землях мали дуже широкий спектр політичних вподобань та ідеологічних орієнтирів: від соціалістичних до крайніх правих, проте їх об'єднувало бажання мати свою державу, але відрізняло бачення її подальшого розвитку.

Часопис підтверджує, що незважаючи на різницю в політичних вподобаннях, студенти в еміграції систематично збирались разом на різноманітні конференції та з'їзди для обговорення важливих питань не лише політичного, а й економічного та культурно-освітнього характеру. Наприклад, 17–22 квітня 1922 р у Празі відбулася конференція заступників українських студентських товариств в еміграції. Як повідомляє "Український студент", на конференції були представники як студентів з Наддніпрянщини, так і делегати від українських студентських товариств Східної Галичини, які підносили питання співпраці та донесення до європейської спільноти необхідності підтримки українського населення у його боротьбі за самостійність (Український студент, 1922, вип. 1, с. 9).

В окремих випусках "Українського студента" маємо можливість читати заклики до переосмислення історичних умов, у яких відбувався розвиток студентів-емігрантів з різних частин України, прохання відкинути

всі фактори, які роз'єднують галичан з наддніпрянцями, та зосередитись на конкретній діяльності, яка б допомагала рухатись до самостійності (Український студент, 1922, вип. 2, с. 20).

Важливим питанням повсякдення українських студентських товариств Східної Галичини були і проблеми існування вищих навчальних закладів. В окремих випусках часопису 1922 р. активно обговорювались питання створення та існування Українського університету у Львові. Емігранти з Наддніпрянщини вітали активну позицію українських студентських товариств у Східній Галичині міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.), особливо їхній внесок у національно-культурне життя. Діяльність Українського університету давала змогу зберігати та примножувати українську інтелігенцію, підтримувати розвиток української науки та шкільництва.

Аналізуючи відомості про місце Українського університету в історії міжвоєнної Східної Галичини (1918–1939 рр.), варто наголосити на дієвій ініціативності, власне, представників українських студентських товариств у заснуванні установи "університетської самоосвіти". Зокрема, як свідчить автор статті часопису "Український студент", розпочались перші лекції "самоосвіти" взимку 1920 р., тоді їх викладало лише 3 професори, а українське студентство часто цей період ще не позиціонувало як університетську діяльність, а як таємні курси. Проте з початку 1921 р. вже нараховуємо 9 викладачів, а з квітня – 13, тому саме з цього часу представники українських студентських товариств Східної Галичини зазначають, що навчаються в Українському університеті (Український студент, 1922, вип. 1, с. 10–11).

Згідно із статистичними даними, які озвучувались на "Конференції європейської допомогової студентської акції", де делегатом від студентських товариств був Лемішка, у так званих катакомбних університетах Східної Галичини навчалось 1325 студентів, що належали до різних українських студентських товариств (Український студент, 1922, вип. 1, с. 14).

Проте, чим активніше українські студентські товариства Східної Галичини міжвоєнного періоду діяли, сприяли розвитку Університету та поширювали національні ідеї, тим частіше отримували опір від влади. Емігранти-наддніпрянці ділились інформацією про ці реакційні події, яку отримали від студентів Східної Галичини: "Десятки розстріляних, тисячі арештованих і сотки засуджених до в'язниці в Галичині, щоденні труси й безчисленні арешти... ще ні в який період на собі українське населення в Східній Галичині не знало" (Український студент, 1922, вип. 5, с. 68). Делегати з Галичини у конгломераті зі студентами-емігрантами через дописи у часописі, у зв'язку із вищезазначеними подіями, звертались із закликом до європейської спільноти та до всього студентства в еміграції: "[...] кличемо все студентство на мітинги – протести, кличемо на вулиці, щоб маніфестувати перед усім світом знущання [...] над нашими товаришами і цілим народом" (Український студент, 1922, вип. 5, с. 70). Такі заклики лунали, за словами укладача статті, через викриття низки таємних аудиторій для навчання, а також через арешти близько 700 студентів-учасників українських студентських товариств Східної Галичини (Український студент, 1922, вип. 5, с. 71).

Для того щоб заручитись ще більшою підтримкою від місцевого населення та переконати європейську спільноту у важливості допомоги українським студентським товариствам Східної Галичини у їх боротьбі за Університет, Центральне бюро преси й пропаганди

професійної організації українського студентства у Львові у 1923 р. випустило книгу Василя Мудрого "Боротьба за огнище української культури в Західних землях України", яка містила 132 сторінки. Власне, "Український студент" взявся за справу поширення інформації про цю книгу та розмістив її огляд у своєму виданні, наголосив, що у книзі розкрито історію боротьби за Університет та показано місце українського студентства Східної Галичини у розвитку вищої української школи, що може слугувати гідним прикладом для боротьби студентів з інших історико-географічних регіонів України (Український студент, 1923, вип. 1–2, с. 119).

Окрім уваги до діяльності українських студентських товариств на теренах Східної Галичини, "Український студент" наводить цілу низку різноманітних статистичних даних, які відображають кількість українського студентства, учасників різних східно-галицьких студентських товариств, які, здебільшого, через репресивну політику влади покидали рідні землі та емігрували за кордон. Наддніпрянські укладачі періодичного видання свідчать, що галицьке студентство найчастіше гуртувалось у Відні, Берліні та Варшаві. Зростання чисельності емігрантів будемо прослідковувати з 1923 р., після Ради послів Антанти, зокрема, наводиться цифра, що за рік чисельність збільшилась на 85 відсотків, і це лише серед учасників товариства "Січ" (Український студент, 1922, вип. 5, с. 73).

Як вже зазначалось, учасники українських студентських товариств Східної Галичини, які у міжвоєнний період вимушено перебрались за кордон, не припиняли там своєї ні освітньої, ні наукової, ні політичної діяльності. "Український студент" подає відомості, що, наприклад, у освітньо-науковій сфері студенти організували свої закордонні товариства та секції за інтересами: правничу, філософську та навіть есперантистську. Вікова градація українського студентства із Східної Галичини теж доволі зацікавлює, зокрема, більшість студентів належали до більшого від середнього віку, тобто понад 30 р. – 69 студентів, більше 22 років – 232, молодших 22 років – 36, а 41 студент свого віку не зазначив. А стосовно релігійної належності, то до греко-католиків відносило себе 243 студенти, решта були римо-католики, православні та 3 атеїсти (Український студент, 1922, вип. 5, с. 74).

Так, здебільшого українські студентські товариства в еміграції не були численні, у Відні, наприклад, товариство "Драгоманівська громада" у 1922 р. налічувало 40 членів. Проте загалом із Галичини у Відні проживало 295 студентів, з Буковини – 60, вони одразу намагались теж утворити товариства в містах, де осідали і продовжувати свою діяльність. Студентські товариства українців-галичан у 1922 р. провели "31 відчит, 5 концертів, 3 чайні вечори, 4 вечорниці". До українського студентського галицького емігрантства часто приїжджали представники української інтелігенції та дискутували або зачитували свої реферати. Серед них були: проф. Рудницький, д-р Лазарук, д-р Цегельський, проф. Грушевський, д-р Дністрянський та д-р Кость Левицький (Український студент, 1922, вип. 5, с. 74).

Українські студенти Східної Галичини у 20-х рр. міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.), за даними "Українського студента", проживали і на теренах Німеччини, зокрема в Берліні. Там студентство гуртувалось навколо "Спілки українського студентства", яка об'єднувала 95 учасників, з яких 11 були з Галичини, та "Академічної громади", яка налічувала 35 студентів. Учасники "Спілки" мали у своєму розпорядженні бібліотеку, яка налічувала 200 примірників книг. У Данцигу теж були това-

риства, де знайшли свій прихисток учасники українських студентських товариств Східної Галичини, зокрема "Союз Українських студентів – Основа" (Український студент, 1922, вип. 5, с. 75). Загалом, якщо підвести підсумки у статистичних підрахунках, то найменше затримувались студенти-емігранти, які належали до українських товариств Східної Галичини міжвоєнного періоду саме на території власне Польщі, наприклад, на початок 1921 р. товариства українських студентів "Союз українських студентів емігрантів в Польщі" та "Студентська громада" налічували 432 учасники, але вже до кінця року приблизно 90 відсотків від чисельності перебиравось в інші держави (Український студент, 1922, вип. 5, с. 76).

Студентські товариства українців Східної Галичини через своїх представників в еміграції, за свідченням редактора "Українського студента", активно закликали звернути увагу на українців та їхні національно-культурні поривання. Зокрема, представники від Центральної допомоги українському студентству (ЦДУС) зверталися неодноразово впродовж того ж 1922 р. до комісії Ліги Націй із проханням про матеріальну допомогу студентству, окремо надсилали прохання до верховного комісара Ліги – Фрідйофа Нансена та до уловованих американських університетів, місії методистів, Європейського допомогового фонду, Українського Червоного Хреста у Вінніпезі та до Національного Союзу. Звісно, що результати були різні, проте все ж кошти надходили та розподілялись між студентством (Український студент, 1922, вип. 5, с. 78).

Варто наголосити, що всі справи, якими опікувались представники українського студентства не лише в Східній Галичині, а і в еміграції, потребували дійсно значних матеріальних затрат. Студентство зазвичай організовувало каси взаємодопомоги, збирало внески учасників, влаштовувало вечорниці, читання рефератів, вечори поезій та театральних постановок, навіть намагалися самостійно організовувати власне харчування. Проте через процеси переслідування студентства та потребу, окрім науково-освітніх справ, брати активну участь у політичному житті краю, грошові витрати значно зростали.

У міжвоєнний період українське студентство Східної Галичини у формі листування та оголошень у періодичних виданнях, через причини, які вже зазначались вище, зверталось до благодійних товариств у різних кутках світу. Однак найчастіше відгукувались на запити студентів саме допомогіві організації, наприклад "Europ. Stud. fond", але чим ближчим був час до початку нової війни, тим більше студенти-українці Східної Галичини могли розраховувати лише на кошти власних родин (Український студент, 1923, вип. 1–2, с. 53). У той же час представники українських студентських товариств Східної Галичини, які опинились в еміграції, доволі часто отримували допомогу від громад держав, які прийняли студентство, однак неокреслений внесок для підтримки українських студентів Галичини зробили представники Центрального союзу українського студентства (ЦеСУС), "завдання якого – уловити, який саме принцип більш домінує в її політиці, щоб у відповідний момент добитися забезпечення для українського студентства" (Український студент, 1923, вип. 1–2, с. 54).

Виступало студентство і з політичними вимогами, зокрема, представники українських товариств студентів Східної Галичини у баченні майбутнього України як соборного та незалежного підтримували студентів з Наддніпрянщини. Під час систематичних зборів студентів у Подєбрадах часто лунали та висвітлювалось на сторінках "Українського студента" заклики про єднання у боро-

тьбі та прохання про допомогу: "Ми апелюємо до всього культурного світу й звертаємо його увагу на ті невиносимі страждання, які терпить український народ під ярмом совітської окупації [...] Звертаємо увагу всього цивілізованого світу на ті насильства [...] не менше терпить знущань український нарід Західної України /Східної Галичини, Волині, Холмщини та Полісся/. [...] Солідаризуючись з тою боротьбою, яку провадить український народ за ідеали свого національно-державного та соціально-економічного визволення, ми висловлюємо сердечний привіт своїм братам – борцям за волю по обох боках Збруча" (Український студент, 1922, вип. 5, с. 79–80).

Відсутність власної держави пригнічувала, цю неприємну дійсність гостро відчували на собі представники українських студентських товариств Східної Галичини, які перебували в еміграції, адже їх часто відрекомендовували на заходах як тих, хто прибули з Берліна, Праги, Парижа, що нібито наголошувало на не відношенні до державної нації. Не краща ситуація була і у тих, хто перебував у Галичині, про них говорили на міжнародних студентських заходах не інакше як про прибулих з окупованого Львова або з Польщі. Тому перед студентством стояв виклик: контактувати із представниками інших народів, розповідати їм про українців, про бажання жити у власній державі та наближати час незалежності (Український студент, 1923, вип. 3–4, с. 77).

Представники українських студентських товариств Східної Галичини після оголошення рішення про входження земель Галичини до Польської Республіки (II Речі Посполитої) намагалися максимально привернути увагу до даного питання не лише мітингуючи у Львові, Стрию, Станіславі чи Тернополі. Делегати від українського студентства збирали віча і на теренах європейських держав, зокрема і у Чехо-Словаччині, саме про нього і буде, як наслідок, надруковано допис в "Українському студенті". Як зазначалось у періодичному виданні, під час такого віче у 1923 р. виступав д-р Ярема, який був представником від українського студентства Східної Галичини, де й наголосив, що український народ ніколи не примириться з насильницьким приєднанням до інших народів, особливо без його згоди. Слова делегата прийшли послухати більше як 2000 українців в еміграції, серед яких було чисельне представництво студентства, зокрема членкині гуртка українського жіноцтва, що активно долучався до державотворчої діяльності та національно-культурного життя Галичини (Український студент, 1923, вип. 1–2, с. 109).

Українські студентські товариства Східної Галичини задекларованого вище періоду відрізнялися ідейністю, активністю та тісним зв'язком із різними соціальними прошарками населення досліджуваних територій та не обмежувалися лише рамками академізму. Укладачі "Українського студента" піднімали питання суспільних функцій студентства зокрема і на території Східної Галичини та зводили свої роздуми до таких висновків: "Не лише шкільна лава і студії, але рівнобіжно також і всебічна громадська робота, побільшости злучена з ризиком для особистого життя, входила в круг діяння українського студента" (Український студент, 1923, вип. 1–2, с. 13). Водночас студентство ставило собі за мету, неважливо, де воно перебувало: в Галичині, чи в еміграції, долучатися до української культури та національного розвитку, а також "взяти на себе частину тієї колючої роботи в тісному співробітництві зі старшою генерацією української інтелігенції" (Український студент, 1923, вип. 1–2, с. 15).

Одним із таких представників української інтелігенції Східної Галичини, який неодноразово співпрацював із українськими студентськими товариствами східно-галицьких земель був проф. д-р С. Дністрянський, який на час виходу "Українського студента" перебував у Празі, тому саме на його сторінках було розміщене вітання з приводу 25-річного ювілею діяльності та зазначалось: "Д-р С. Дністрянський близько знайомий зо всіма потребами студентів, які знаходять завше в особі ювіляра авторитетного заступника та уважного радника" (Український студент, 1923, вип. 3–4, с. 19).

Стосовно питань внеску українських студентських товариств Східної Галичини в розвиток культури, науки та освіти неодноразово зустрічаємо розповіді про те, що студентство поширювало серед населення відомості з українознавства, робили виписки з української академічної літератури та розповсюджувало цю інформацію між собою та слухачами, намагалось досліджувати та переповідати знання з історії, філософії, фізики, медицини, біології. Вправлялися також студенти і в журналістиці, красномовним прикладом чого є велика кількість періодичних видань українських студентських товариств. Культивувався серед студентства і спорт, як зазначав "Український студент" у зверненні до товариств українського студентства в еміграції: "Необхідно самим стати добрими спортсменами і мимо того виховувати на цьому ґрунті добрих інструкторів з підростаючої молоді, щоб вони в свою чергу виховували і добрих вояків за українську справу і свідомих патріотів" (Український студент, 1923, вип. 1–2, с. 20).

Дискусія і висновки

Отже, періодичне видання "Український студент", яке виходило у Празі впродовж 1920, 1922–1924 рр. активно висвітлювало особливості співпраці українського студентства Східної Галичини із власними членами в еміграції, а також з учасниками інших товариств студентів-українців із різних історико-географічних регіонів України міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.). Друкований орган наддніпрянського студентства висвітлював через призму власного аналізу події становлення національно-культурного життя Східної Галичини та доносив думки українського студентства до європейської спільноти. Редакція часопису наголошувала на важливості політичної незалежності українських земель, відзначала, що студентство Східної Галичини сприяє соборності як має сил, починаючи від створення власного таємного закладу вищої освіти, розвитку культури та спорту, допомогло діяльності аж до політичних акцій. Висвітлено і проблеми, які стояли на заваді українському студентству Східної Галичини та його представникам в еміграції, зокрема матеріальна скрута, репресивна політика влади та великий спектр ідеологічних вподобань. Однак журнал дає змогу ще раз підтвердити непересічне місце українських студентських товариств Східної Галичини міжвоєнного періоду (1918–1939 рр.) у політичному та культурному житті українських земель.

Список використаних джерел

Бібліографія. Василь Мудрий. (1923). *Український студент*, 1–2, 119.
Брайлян, Н. (2014). Періодичні видання української еміграції у Чехословаччині (1919–1929 рр.) : динаміка розвитку, кількісні параметри. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*, 4, 74–90.

Від редакції. (1920). *Український студент*, 1, 2–8.
Гайманівський, О. (1923). Професор Доктор Станіслав Дністрянський (з приводу ювілею його 25 літ. діяльності). *Український студент*, 3–4, 17–19.
Гуменюк, О. (2016). Український молодіжний рух в європейській системі міжнародних відносин в 1920–1939 рр. *Київські історичні студії*, 1, 19–26.
Дві ідеології. (1922). *Український студент*, 2, 17–19.
До питання про суспільні функції українського студентства. (1923). *Український студент*, 1–2, 13–25.
Економічно-допомогова політика Центрального Союзу Українського Студентства. (1923). *Український студент*, 1–2, 51–62.
З міжнародного життя студентства. Конференція Європейської допомогової студентської акції в Турнові. (1922). *Український студент*, 1, 13–15.
З студентського життя. (1922). *Український студент*, 5, 77–80.
За революцію, народ, Україну. (1922). *Український студент*, 5, 70–71.
Зі студентського життя. (1923). *Український студент*, 1–2, 105–112.
На часі. (1922). *Український студент*, 2, 19–20.
Нові фази українського визвольного руху та студентство. (1922). *Український студент*, 5, 67–70.
Студентська передзїздова конференція в Празі (Думки і враження). (1922). *Український студент*, 1, 7–10.
Українське міграційне студентство в цифрах : спроба статистичного нарису. (1922). *Український студент*, 5, 73–76.
Український студент між чужинцями. (1923). *Український студент*, 3–4, 77.
Український університет у Львові. (1922). *Український студент*, 1, 10–11.
Шуварик, М. (2013). Рідкісні еміграційні видання українських студентів у Центральній і Східній Європі (1920–1930-ті роки). *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*, 5, 102–115.

References

Bibliography. Vasyl Mudryy. (1923). *Ukrainian student*, 1–2, 119 [in Ukrainian].
Brailyan, N. (2014). Periodicals of Ukrainian emigration in Czechoslovakia (1919–1929): dynamics of development, quantitative parameters. *Proceedings of Research and Scientific Institute for Periodicals*, 4, 74–90 [in Ukrainian].
Economic policy and material assistance of the Central Union of Ukrainian Students. (1923). *Ukrainian student*, 1–2, 51–62 [in Ukrainian].
For the revolution, the people, Ukraine. (1922). *Ukrainian student*, 5, 70–71 [in Ukrainian].
From international student life. Conference of the European student aid action in Turnov. (1922). *Ukrainian student*, 1, 13–15 [in Ukrainian].
From student life. (1922). *Ukrainian student*, 5, 77–80 [in Ukrainian].
From student life. (1923). *Ukrainian student*, 1–2, 105–112 [in Ukrainian].
From the editors. (1920). *Ukrainian student*, 1, 2–8 [in Ukrainian].
Haimanivskyi, O. (1923). Professor Dr. Stanislav Dnistrianskyi (on the occasion of the anniversary of his 25 years of activity). *Ukrainian student*, 3–4, 17–19 [in Ukrainian].
Humeniuk, O. (2016). The Ukrainian youth movement in the European system of international relations in 1920–1939. *Kyiv historical studies*, 1, 19–26 [in Ukrainian].
New phases of the Ukrainian liberation movement and studentship. (1922). *Ukrainian student*, 5, 67–70 [in Ukrainian].
On time. (1922). *Ukrainian student*, 2, 19–20 [in Ukrainian].
Shuvarik, M. (2013). Rare emigration publications of Ukrainian students in Central and Eastern Europe (1920s–1930s). *Proceedings of Vasyl Stefanyk National scientific library of Ukraine in Lviv*, 5, 102–115 [in Ukrainian].
Student pre-congress conference in Prague (Thoughts and impressions). (1922). *Ukrainian student*, 1, 7–10 [in Ukrainian].
To the question of the social functions of Ukrainian students. (1923). *Ukrainian student*, 1–2, 13–25 [in Ukrainian].
Two ideologies. (1922). *Ukrainian student*, 2, 17–19 [in Ukrainian].
Ukrainian migrant studentship in numbers: an attempt at a statistical essay. (1922). *Ukrainian student*, 5, 73–76 [in Ukrainian].
Ukrainian student among foreigners. (1923). *Ukrainian student*, 3–4, 77 [in Ukrainian].
Ukrainian University in Lviv. (1922). *Ukrainian student*, 1, 10–11 [in Ukrainian].

Отримано редакцією журналу / Received: 01.09.23

Прорецензовано / Revised: 07.09.23

Схвалено до друку / Accepted: 11.09.23

Iryna HUMENNA, Applicant, Senior Lecturer
ORCID ID: 0000-0001-5441-0249
e-mail: gumenna19@gmail.com
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine
State University of Infrastructure and Technologies, Kyiv, Ukraine

**ACTIVITIES OF THE UKRAINIAN STUDENT SOCIETIES OF EASTERN HALICHINA
IN THE INTERWAR PERIOD (1918–1939) AND OF THEIR PARTICIPANTS IN EMIGRATION BASED
ON THE ANALYSIS OF THE "UKRAINIAN STUDENT" MAGAZINE**

Background. *The studied period for the territory of Eastern Galicia was a time of struggle for self-determination and search for ways to develop Ukrainian education and science. Ukrainian student associations should be active participants in all political, socio-economic and cultural processes of the Eastern Galician lands, especially during the period when these territories were part of the Republic of Poland. Especially today, it is necessary to study the peculiarities of the cooperation of emigrant students with members of Ukrainian societies that remained on Ukrainian territory and to study the experience of students' national and cultural activities.*

Methods. *Reviewing the periodical and taking into account the challenges of the researched period, it was important to adhere to the principle of objectivity, especially when analyzing posts with political content or editors' opinions, to use a number of methods, including general scientific, interdisciplinary and actually historical.*

Results. *The article analyzes the activity of Ukrainian student associations of Eastern Galicia in the interwar period (1918–1939) using the magazine "Ukrainian Student", which was published in Prague by students from Naddniprianshchyna. The journal described a series of events, the research of which helps to assess the contribution of Ukrainian students of Eastern Galicia to national and economic development, the formation of the Ukrainian University, and the cultural, educational and sports life of Ukrainian lands. Based on the analysis of the articles in the magazine, the cooperation of Ukrainian student societies in international affairs and the promotion of the idea for the European community that it is necessary to support the Ukrainian people in their desire to declare independence were investigated. Problems were found that hindered Ukrainian students of Eastern Galicia and their representatives in emigration. These were: lack of funds, lack of housing, persecution by the authorities and many ideological directions. We also see how the intelligentsia cooperated with, helped and supported the Ukrainian students of Eastern Galicia. The article shows the importance of student congresses in the struggle for the creation of the Ukrainian state, as well as for the search for material aid and allies.*

Conclusions. *The important place of Ukrainian student societies of Eastern Galicia in the interwar period (1918–1939) in the national and cultural life of Ukrainians is shown.*

Keywords: *Ukrainian Students Societies, Eastern Galicia, magazine "Ukrainian student", emigration, student congresses, independence, emigration, aid societies, Ukrainian University.*

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.